

አ 7 መንግሥት

ለአዲሪክ መሥረታ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

ከ 7 መንግሥት

ለክዲሪክ መሥረታ
የሰው ታዳል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
ክዲስ አበባ

1. ሕገ መንግሥት	1
2. የቦቫሌት ለገሮች ሕገጋት መንግሥት	4
— መሠረታዊ ባህሪና ከጤናማ ሕገ መንግሥት የሚለዩት	4
— የቦቫሌት ሕገጋት መንግሥት ዋና ዋና አንድነቶች / ሕዝባዊ ነጥቦች /	6
— ለዕድገት	8
3. በቦቫሌት ለቀጣጣ የሚመሩ / ወደቦቫሌዝያ የሚመሩ / ለገሮች ሕገጋት መንግሥት	10
— የጠራዊ ምክርቤት ሕገ መንግሥት ይዘት	11
— አንድነታቸውና ለዕድገታቸው	13
4. ሕገ መንግሥት በኢትዮጵያ	15
— ሕገ መንግሥት ከ1923 በፊት	15
— የ1923 እና 1948 ሕገ መንግሥቶች	17
— አብዮቱና ሕገ መንግሥት	19
— ጥያቄዎች	25
— የሚነበቡ ጽሑፎች	27

1. ሕገ መንግሥት

ሕገ መንግሥት ከፍተኛው ሕጋዊ ኃይል ያለው ፣ ያንድን ለገር ፖለቲካ ዊ፣ሕጋዊና ሊባኖሚያዊ ሥርዓት መሠረታዊ መርሆዎች የሚደነገገ የመንግሥት መሠረታዊ ሕግ ነው ። በዚህም የመንግሥት ለባሎችን ቀን በርና /በምግብ/ ሥልጣን የሚገልጽና የተለያዩ የመንግሥት ለባላት ለርቦ በርባቸውና በዚህ ጋር ያላቸውን ገንጽነት የሚደነገገ የሕግ ገጽ፣ ደንቦችና ልምዶች ሥርዓት ነው ።

ማንኛውም በመደብ የተከፋፈለ ነበረ ተብብ ማኅበራዊ ክፍልን ለመታዘዝና ሊገደብ በሚችል ውዝንብርና ቀውስ ለመጠበቅ ሁሉም የሚያስፈልገው መሠረታዊ ሕግን ያስፈልጋል ። በሌላም ማንኛውም በመንግሥት ሥር የሚተዳደር ነበረ ተብብ ሕገ መንግሥት/በሰፊው ተርጉም / ለሰው ማለት ነው ። ለዚህም ነው በሀገሪቱ ከተማ መንግሥታት ሕገ መንግሥት፣ በሰሮም ሕገ መንግሥት፣ ወዘተ... መናገር የምንችለው ። ይህ ገን ለነዚህ መንግሥታት ይህን የሚገልጽ የተጻፈ ቦነድ ነበራቸው ማለት ለይደለም ። ከተፃፉት ለንጻንድ ሕግ፣ በተጨማሪና ልምድ ከተያዙት ደንቦች፣ ሥርዓቶችና ወገኖች በሕዝቡ ውስጥ የተቀረፁት፣ በገዢዎችና በሕዝቡ መካከል መከበር ለንጻለባቸው መገባባት የተደረሰባቸው ለጠያላይ መሠረታዊ ሕግ ለንደ ነበረ ለያጠራጥርም ። ያለተጻፈ ሕገ መንግሥት ነበር ማለት ነው ። በዘመናችንም በሀገሪቱ በታዩትና ሁኔታዎች ባለተጻፈ ሕገ መንግሥት የሚሠሩ ሌሎች ። ለምሳሌ ታላቋ ብሪታንያ የተጻፈ ሕገ መንግሥት የላትም ። ሕገ መንግሥት የላቸውም ማለት ገን ለይደለም ። ምናልባት ለንደ ታላቋ ብሪታንያ ሕገ መንግሥት /ዘ ብሪቲሽ ቦንቦቲቲዮን/ በሰፊውና በብዛት የተጻፈበትና የተተካበት ሕገ መንግሥት ብዙ የለም ። ነገር ገን ሕገ መንግሥት ተጠያሪ በሀገሪቱ ቦነድ ውስጥ ለይገኝም ። በተጻፉና በፖሊሲ በጸደቀ ሕግም ብቻ ለይወሰንም ።

በዘመናችን ገን ለብዛኛዎቹ ሕገ መንግሥቶች የተጻፉ ናቸው ። ለንዲያውም በሁኑ ወቅት ሕገ መንግሥት ሲባል የሚታሰበው የባላይነት ያለው ለንድ ቦነድ ነው ። በዚህ ጸሐፊ ውስጥ በተለይ ባለተገለጸ በሰተባር የምንጠቅመው በያሉ ጠበብ ያለ ተርጉም ማለት ቦነድ ይዘት ነው ። ሕገ መንግሥትና መሠረታዊ ሕግ የሚሉት ያላት በባሪያ ለባላ

ሬውና በፊውዳል ሥርዓትም የታዩ በሥነም የመጀመሪያዎቹ ሕገ መንግ
ሥቶቹ በርዚየው በፊውዳሉ ጭቆና ለመሳቀቅ ያደረገው ጥረት ውጤት
ናቸው :: በዚህ ሁኔታ ብዙ ሕገ መንግሥቶች በጊዜያቸው ጸድቀው ፈረ
በዋል፣ ተለውጠዋል :: በዚህ አንጻር ብዙ መሸሸሎች በደረጉለትም
ባይለወጥ ለብዙ ጊዜ የቀየው የተጻፈ ሕገ መንግሥት የአሜሪካን ሕገ
መንግሥት ነው ::

የሕገ መንግሥት ይዘትና ቀርጽ በጣም ሌላ ያይ ይቸላል :: በአን
ዳንድ አገሮች ይዘት ኖርማል / ሕጋዊ አባገዳጅነት ያላቸው/አንቀ
ጽቸና በጣም አጠቃላይ ሕጎች ብቻ የሚይዙ ሲሆን፣ በሌሎች ደገፍ
በተለይ በቦቫሌንት አገሮች ፕሮግራም ጠቀስ ጉዳዮችን፣ ኖርማል
ያልሆኑ ታሪካዊ አመጣጦችን፣ ፖለቲካዊ መርሆዎችን፣ ወዘተ... ይጨ
ምራሉ :: አንዳንድ የሕገ መንግሥት ርዝመትና ዘርዘር ነት በጣም ይለ
ያያል :: አንዳንድ ሕገ መንግሥቶች በጣም አጭር በለዚህም በጣም
አጠቃላይ ናቸው :: ለምሳሌ የአሜሪካ /ዘጠኝ ሺህ ያላት/፣ ጠዘባዊት
ቻይና 1975 :: አንዳንዶቹ በጣም ረጅም ናቸው ለምሳሌ ሕንድ ::

ሕገ መንግሥት የአንድ ነብረተከብ የሕገ ሥርዓት አባል ነው ::
ሆኖም በነብረተከብ ሕጎች ውስጥ ዋናውና መሠረታዊው ነው :: ማለት
ሌሎች ሕጎች ከሱ የሚመነጩና ከሱ ጋር የሚጣጣሙ መሆን አለባቸው ::
ሆኖም ሕገ መንግሥት የሕግ አባል ነው :: የሕገ መንግሥት ንድፈ ሃሳብ
በሚሉ የሕግ ንድፈ ሃሳብ ላይ የተመሠረተ ነው :: በለዚህም ሕገ መን
ግሥት በመለየት ወይም በሌላ የውጭ ንድፈ የሚመነጭ ሳይሆን በመደብ
ተገለጻ በተወሰነ ጊዜ በመደቦች መሰል ያለውን የንድፈ ሚዛን የሚያ
ንጸባርቅ ነው :: ይህም የንድፈ ሚዛን ደገፍ የታነታይ መዋቅሩ ነጻ
ነቱን አንደሆነ አናውቃለን :: በመደብ ተገሉ ውስጥ የንድፈ ሚዛን
ለውጥ በተከሰተ ቁጥር ሕገ መንግሥት ይህን በሚገባ ለማንጸባረቅ
ይለወጣል :: ለውጡ መሠረታዊ ሥልጣንን በአንድ መደብ ወደሌላ የሚያ
ሸጋገር በሆነ የሕገ መንግሥትም ለውጥ መሠረታዊ፣ አካላዊ ዓይነት ሕገ
መንግሥትን የሚያመጣ ይሆናል :: ለውጡ ሥልጣንን በያዘው መደብ ውጭ
ባይወጣ ገን በዚያው ሥርዓት ውስጥ ያለ የመደብ አባላትና የንድፈ
ሚዛን ሽገሽገሽ ሲሆን፣ ይህንን የሚያንጸባርቅ የሕገ መንግሥት ለውጥ
/ ማሻሻል/ ይደረጋል ::

እንደሚታወቀው መንግሥትና ሐገ ተሰባባይ ታሪካዊ መነሻ አላቸው።
ማንም መንግሥት የተቀናጀ ሐገ ሳይኖረው ሊኖር አይችልም። ሐገ
የበላይ ገዢነትን የያዘው መደብ መንግሥት የሥልጣን ማበፈጸሚያ መሣ
ሪያ ነው። በአንድ ነበረ ተብብ ውስጥ ሐገ፣ በመንግሥት የተለየ
መደባዊ ባህሪ ሊኖረው አይችልም። በዚህም መሠረት ሐገ መንግሥት
የመንግሥት / የመደብ / ፖለቲካ አብይ መሣሪያ ነው።

2. የቦሻሌት ለገሮች ሕገጋት መንገዶች
መሠረታዊ ባህሪና ከብርሃኑ ሕገ መንግሥት የሚለዩበት

የቦሻሌት ሥርዓት የብርሃኑ ሥርዓት ሽምገራ ውጤት/በብጤ ዲ ሞከራሲያዊ ለብዩት ማለፍ ሊኖር ለንደሚቸል ባይዘነጋ/ ነው ማለት የፖለቲካ ሥልጣን ከብርሃኑ ከጥቂት ተርፍ በበባሲያቸው ወደ ወዘለደሩ ወደ ብዙው ሠርቱ ለደር የሚተላለፍበት ነው። በሌላም የቦሻሌት ሥርዓት ሕገ መንግሥት ይህንን የሚያንጸባርቅ ለኳን ሃይነት ሕገ መንግሥት ነው። ይህ በሃይነት በቀደምታቸው ሕገጋት መንግሥት ፍጹም ልዩ የሆነ ሕገ መንግሥት ለመጀመሪያ ጊዜ የታየው ከጥቅምት ለብዩት በጋላ በቦታ የተነሳተ ነው።

የቦሻሌት መንግሥት ሕገ መንግሥት በወዘለደሩ መሪነት የሠርቱ ለደሩ ተገልጦ ውጤት ነው። ወዘደሩ ከብርሃኑ ጋር የገጠመውን የበላይ ገዢነት ተንቀንቅ በላቸውነት መውጣትንና ለኳን ሥርዓት ለመፍጠር መነሳትን የሚገልጽበትና የሚመሠረተበት፣ በሌላም ባለፈው የተቀዳ ጃቸውን ድሎች፣ ወደፊት በተወሰነ ወቅት ውስጥ የሚደረግባቸውን ገቦችና የሚያገባድዳቸውን ዋና ዋና ተገባሮች በማንጸባርቅ የሚመራበትን የሚያሳይ መሠረታዊ ሕጋዊና ፖለቲካዊ ቦናድ ነው። የብርሃኑ ሕገ መንግሥት ለፋን ለደብበባሽ የሆነውን ያህል የቦሻሌት ሕገ መንግሥት ነፃ ለውጭና ገላጭ ነው።

የቦሻሌት ሕገ መንግሥት የመደብ ይዘትን በገልጽ ያሳያል። ለንደ ብርሃኑ ሕገ መንግሥት በነጻነትና በዕቅድነት ለሥራ የብርሃኑን የበላይ ገዢነት ለመሸፈን ለንደሚደረገው ጥረት ባይሆን፣ ሕገ መንግሥቱ የወዘደሩን የበላይ ገዢነት በገልጽ ያስቀምጣል። የሕገመንግሥቱ ሥልጣን በቦሻሌት ሞከራሲ መርህ ላይ የመሠረተ፣ በወዘለደሩ መደብ የሚመራ የሠርቱ ለደሩ ሕዝብ ሥልጣን መሆኑን ያሳያል። በሌላም በፊት የሕዝብ ነፃነት፣ የላቀ ሞከራሲና የሕዝቦች ዕቅድነት የሚገነባበት ሕጋዊ መሠረት ይጥላል። በሌላም የቦሻሌት መንግሥት ሕገ መንግሥት ከብርሃኑ በይዘትም ሆነ በቀረጽ ብዙ ይለያል። ለልፍ ለልፍ /ለምሳሌ በምሥራቅ ለውሮፖ ሕዝባዊ ሞከራሲያቸው / ከቀደምው ብርሃኑ ሕገ መንግሥት ለንጻንድ ሕጋዊ ቀረጾች ቢወረሱም በይዘታቸውና በመደብ ጠባያቸው በጣም የተለዩ ናቸው።

ቡርዲው ከፊውዳሉ ጋር ባደረገው ተገባ የፊውዳሉን ሥልጣንና
ፍጹሙነት ለመገርባባትና ሕዝቡን በማሰባሰብና ለመምራት ለንዲያመተው፡
“እርሱ ነት፡ ለሱላነት፡ ወንድማማቾችን” የሚለውን ጥሪውን በሐገ
መንግሥቱም ማሰገባት ነበረበት ፡፡ በሐዘኑም የቡርዲው ሐገ መንግሥት
ሥቶ በጣም ባሳፈ መብቶች የተቃረኑ ናቸው ፡፡ ሆኖም ለነዚህን መብቶች
ማስፈጸሚያ ዋስትናዎች በሌሊት፡ በተጨማሪም መብቶች ለቡርዲውና
ለአጣፋሪዎች ብቻ ነበሩ ፡፡ በተጨማሪም የመብቶች አጠቃቀም ብዙ ጥጋዊ
ገደቦች በላይደረገባቸው የቡርዲው ሐገ መንግሥት ለውነተኛ ተሰዕን
ለቡርዲው አምባገነንነት ጥጋዊ ሽፋን መስጠትና፡ **ቡርዲው** ለንደሰቡ
“ጥጋዊ” በሆነ መንገድ ለንግዳኝነት ማዘጋጀት ነበር / ነው / ፡፡

በሐዘኑ የቡርዲው ሐገጋት መንግሥት ያለውን ሁኔታ ዘላቂ አድርገው
የሚያቀርቡ ፡ የቡርዲውን የመደብ ፍላጎት በማንጸባረቅ የገባ ባለቤ
ተነትን የማይደፈር፡ ነፃ ብዙበዚያ የተፈጥሮ ሐገ በማሰመሰል ለመር
ጩና ለሌሎችም መብቶች የባለቤትነትና ሌሎች ገደቦች በላይደረገ ሥርዓ
ተን ማቀያ መሣሪያ ናቸው ፡፡

በአንጻሩ በሻሊት ሐገጋት መንግሥት የሐዘኑ ማስተማሪያና ነብረ
ተሰብን የበለጠ ለመለወጥ በሐገፍታ በሻሊትም ለመገንባት ለሚደረገው
ተገባ መሣሪያ ናቸው ፡፡ ሌሊን ለንግዳላው የሰሻሊት ሐገ መንግሥት
“ወዘደሩ ከውስጥም ሆነ ከውጭ በዘባዘቸ ለመቋቋም ያስገባቸውን የተ
ገባና የድርጅት ስምድ የሚያቀፍ ነው” ገን ለንደ ቡርዲው ሐገ መንግሥት
ያለውን / በታተበበ / ለመገለጽ አያቋምም ፡፡ ለዲሁ ሥርዓት
የሚገነባበትን መንገድና ሐዘኑ የሚያመቱ ሁኔታዎችን የሚፈጥሩ ፕሮግ
ራማዊ ለንቀጾችን ይጨምራል ፡፡ ለነዚህ ፕሮግራማዊ ለንቀጾች በሻሊ
በት ሐገ መንግሥትን ዓይነተኛ የሚያደርጉት ብቻ ባይሆኑ በነብረ ተሰቡ
ውስጥ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ ፡፡

የሰሻሊት ሐገ መንግሥት ሐዘኑን በሰሻሊትም መንፈስ ማስተማሪያ
ነው ለብዛኛዎቹ ሰሻሊት ሐገ መንግሥቶች የባፈውን ሐዘኑ የተገባ
ታሪክ፡ ጥረትን መቀዋላትነትንና ውጤትን፡ የወዘደሩን ሚና፡ የተገባ
ይዘትና የተገባ ሥልት የሚገልጹ መግቢያዎች አሏቸው ፡፡ በዚህ በአጠቃ
ላይ ይዘቱ በሐገ መንግሥት ማርቀቅና ማጽደቅ ሂደት ሐዘኑ በሰሻሊ
ሊት ማቀራረ፡ በሰሻሊት ዓላማ፡ ወዘተ... በፊና ጥሰቀ

ተመሠረተ ለንግድ የሚያስችል ጥረት ይከፋፈላል። ሐገ መንግሥት በተገባር በሚተረጎምበት ጊዜ፣ በሐገ ዊ ቀርጾና በይዘት፣ በይዘትና፣ በተገባር፣ በማኅበራዊ ዕድገትና ለውጥ፣ በሐገ መንግሥት ለንቀጽ መከበብ ያለውን ለንድነትና መደጋገፍ፣ መለያየትና ውጥረት በመተንተን የገንዘብና የተገታኛን ደረጃ ስፋ በማድረግ የሰላሳነት ሐገ መንግሥት ሐያው የተገለጠ መሣሪያ መሆኑን ይረጋግጣል።

በሰላሳነት ሐገጋት መንግሥት/ለንደብርክው ሐገ መንግሥት/በሐ መንግሥት ለደረጃደት፣ ሥልጣንና ተገባር፣ በለገለበቦች መብትና ገዳታ ወዘተ... በሐ ሐገ ዊ መለኪያዎች /ኖርዎስ/ ይይዛሉ። ለነዚህ መለኪያዎች መሠረታዊና ሌሎች ሐገች ምን፣ የሚሆኑት ናቸው። በሐይ ለንደ ተመለከተው በሰላሳነት ሐገ መንግሥት በነዚህ መለኪያዎች ለሐይ ለብይ የሆኑ ሐገ ዊ ለሰገዳነት ለኖራቸው የሚችሉ የወደፊትንም የሚጠቁ ቀርጾ የሚሰጡ ለንቀጽ ይይዛሉ። ሌላው በሰላሳነት ሐገ መንግሥቱን ያይነት የሚያደርገው በይዘታውና በሐውነታው መከበብ ያለው መጣጣም /መብተከበብ/ ነው። ለንደብርክው ሐገ መንግሥት ለብዛኛው በተገባር ሊተረጎሙ የሚችሉ ለንቀጽ የሐብትም፣ መብቶች ሊገለጡ ለማስፈጸም የሚያስችሉትን ሁኔታዎች በማሰገን የሐትና ጋር ነው።

የሰላሳነት ሐገጋት መንግሥት ዋና ዋና ለንድነቶች /ተመሳሳይ ነጥቦች

በሐይ ለንደ ተመለከተው በሐርክው ሐገ መንግሥት ጋር ሲነጻጸር የሰላሳነት ሐገ መንግሥት ገለጽና መሠረታዊ የሆኑ መለያ ነጥቦች ለሐት። የዚህም ለዋነነት መሠረት የመደብ ይዘት ነው። የሰላሳነት ሐገ መንግሥት የወዛደፈ ሐገ መንግሥት በመሆኑ መነሻ የሚሆነው መሠረታዊ መርሆች ለሐት። ለነሐም በሰላሳነት ሕዝብ ለሐይ በመመሥረት፡-

በሰላሳነት ሕዝብ ለሐይ የሚገኝውም በሰላሳነት ሐገ መንግሥት መመሥረት ጽንሰ ሃሳብ ነው። የሐገ መንግሥት መርሆች በሐሉ፣ ለያንዳንዱም ለንቀጽ በዚህ ለሐይ በመመስረት የሚነሱ፣ የሚቀጥሉ በመሆናቸው፣ በሐሐገ መንግሥት በሚናገር ጽሑፍ ውስጥ ጽንሰ ሃሳቡን ለመተንተን ለሐ ተመሳሳይ፣ በሐ ዚህ በሐነበረ ተሰብ መንግሥት ወዘተ... በተጻፉት ውስጥ ዘርዘሩን ተመልክ ማየት ገፈ ነው።

1. በመንገዱ ትፋይ የሐዘቡን ንቁና ውሎ ተገትኖ?
2. ሕመሙን የሚያስቀምጥ ዓላማ ይነሳ?
3. ወዘደራ ደ ዓለም አቀፋ ይነሳ?
4. በባህሉ ስህተት ይነሳ?
5. የባህሉ ስህተት ምን ዓይነት ሚና ይጫወታል?

በየትኛውም አገር በሰፊ የባህሉ ስህተት ስህተት መንገዱ መሠረታዊ አንድነትና ተቃራኒነት የሚመዘገቡበት ነው። በአገሩ ታሪክ፣ በነበረው የመደብ ተግባር አገገርና በመደቦች ጋራ ሚና፣ በአገሩ የብሔራዊ ቅንብር አንድነት አገሮች በሕግ የተለያዩ የባህሉ ገንባታ ደረጃ ስለመንገዱ ትኩረት ስህተት ያሳያሉ። ሆኖም ዋና ዋና የሆኑት የሚታዩት ተቃራኒነት ነጥቦች ለጠቀሱ ይቻላሉ።

መሠረታዊ አንድነት ሁሉም በባህሉ ስህተት መንገዱ በባህሉ ታሪካዊ መዋቅር ለመደገፍ ለማራመድ የሚጠቀሙ/ የተቀየሩ/ መሆናቸው ነው። በሌላ የመሠረታዊ በባህሉ መረሀት ላይ ነው። በዋና ዋናዎቹ የመረተ መገለጫዎች በባህሉ ባለቤትነትን ያሳያሉ። በሁሉም በባህሉ አገሮች ስህተት ውስጥ የሚገኝ ሁሉ / በባህሉ የቀረበና ወንጌልን ሁሉም ስህተት / ፣ ማዕድን፣ መንገዱ ወዘደራ፣ ፋብሪካዎች፣ ወዘተ... የሕዝብ ሃዘት ናቸው። የሁሉም በውሥጡ ማገዝ፣ "በአገሪቱ አንድ ትኩረት ለአገሪቱ አንድሥራው" በሚለው መሪ መሠረት ለማንኛውም አቀም ስለው በውሥጡ ገጽታም በባህሉ መሆኑና፣ የሥራ፣ የዕረፍት፣ የተምህረት ወዘተ... መብት በሁሉም በባህሉ ስለመንገዱ ይገለጻል። አገሪቱን የሚገኝ ሁሉም የመንገዱ ሥልጣን የበተላለፈ ገጠራ ሠርተ አደር ነው በሚል ነው። የዚህ ሥልጣን መሠረት የወዘደራና የሠርተ አደር ገበሬው ገበሬነት / አገሪቱን / በሰፊ በሰፊ ውስጥ ወዘደራ መሪ ሚና ይጫወታል። የባህሉ አገር ስህተት የሠርተ አደሩን ሐዘን ፈቃድና ጥቅም የሚያገለግል የ በሰፊው ሰሠርተ አደሩ ጥቅም ቀደሚያ የሚገኝ ሥርዓትን የሚያስፋኑ ናቸው።

የባህሉ አገሮች ስህተት መንገዱ ዓለም አቀፋ ይነሳ የሚያገለግል ናቸው። በወዘደራ ርዕዮተዓለም በመፍለቅ መነሻው በሁሉም አገር ዜጎች መካከል / ዘር፣ ብሔራዊ፣ ወዘተ... ባይሰጥ

አኩላነትን ማሰራጨት ነው። በሌላ ማንኛውም የዘርና የብሔረሰብ ልዩነት ይቃወማሉ። ለሁሉም ዜጎች የዘርና የብሔረሰብ አኩላነት ያረጋግጣሉ። በጠቅላይ ታዲያ በሆኑት አገሮች ብሔራዊ በልሳዊ አባታዳ ደር በመፍጠረ፣ የሁሉም ብሔረሰቦች ተወላጆች የአኩላነት መሠላት ማረጋገጫ ሁኔታዎችን አንድሚጣሉ ያደረጋሉ። በተጨማሪም ሁሉም ጤን መንግሥቶች በዓለም ውዛደሮችና በዓለም ሠራተ አደሮች መካከል ያለውን አንድነት /ቦሊዳሪቲ/ ይገልጻሉ።

ሁሉም የቦሻሊስት ጠገንተ መንግሥቶች ጾታ፣ ሃገር፣ ዜግነት፣ ተወላጅነትና መኖሪያ ቦታ ልዩነት ሳይደረግ ሁሉም ዜጎች ለኩል መሆናቸውን ያረጋግጣሉ። በአጭሩ “የቦታ ቦታ / ቦታተክ / የሚወጣው ሃገር ሳይሆን የባሉ የውጭ ችሎታና ሥራ ነው።” ጤን መንግሥቶች ይህ ደግሞ የቦሻሊስት ጤን መንግሥት አንድ ዓይነትና ስህራ ነው አኩላነትን በማወቅ አያቋቋም። እነዚህን መብቶች በማሰፋፈል የሚያስፈልጉት ሁኔታዎች መኖራቸውን ያረጋግጣሉ፤ በተገባሪ ለመተርጎማቸውም ዋስትና ይሰጣሉ።

ሁሉም ቦሻሊስት ጠገንተ መንግሥቶች የሰላም ጤን መንግሥቶች ናቸው። ጤን መንግሥቶች በውስጥም ሆነ በውጭ በሰላም የሚቆጣጠሩትን ሁኔታዎች በማመቻቸት አንዳር የተቀረጹ ናቸው ለሰላም የሚጥሩ ኃይሎች የሚጠናኩበትን፣ ለሰላም የሚያቋቁሙ ሁኔታ በገለበጠችና በማሳበረሰቦች መካከል የሚቆጣጠሩትን ሁኔታ ይደግፋሉ።

ል ዩ ነ ቶ ፑ

ቦሻሊስት ጤን መንግሥት ብዙ የሚመሰግንበት ነገሮች ቢኖሩም የሚለያዩበት ነጥቦችም አሉ። የእነዚህ ልዩነቶች ምንጮች የየአንዱን አገር ታሪካዊ ዐድገት፣ ብሔራዊ ተወላጆችና በቦሻሊስት ገንባታ የደረሰበት ደረጃ ሆነው አናገኛቸዋለን። በእነዚህ ምክንያቶች በአገሪ ውደ አገር በደረሰበት ሆነ በቀረጽ በጤን መንግሥቶች መካከል ልዩነት ሊታይ ይችላል። በዚህም የተነሳ በመገቢያ መኖር አለመኖር፣ በሚያቀርቡት/ በሚያነሱትና በማያነሱት / ዘርዘሮች ብዛት፣ በቃላት አመራረጥ፣ ወዘተ ... ልዩነት አለ።

የየአገሩ ታሪካዊ ዕድገት ለመንግሥት አባላት ለሠዎቻቸውና ለሰዎች
 የምትችሉ ለብሔራዊ በሰላዊ አደረጃጀት ፣ ለዚህች መዘተና ገዳታ ይዘትና
 አገላለጽ፣ ወዘተ... ሰዎች ቀረጾች ሊጠቁ ይችላሉ። ለምሳሌ
 ፌዴራል ወይም ለሃሳዊ መንግሥት መኖሪያ ተዘት ለንቀጾች ላይ ሰዎች
 ሊያሳዩ ይችላሉ። የመንግሥት ሥልጣን በፋቲው አባል በሁሉም
 ተራሮች በሥነም የሚመረጥበት ሁኔታ ፣ የአወጣጡ ሃይትና መጠን ፣
 ሰያሚው በአገር ወደአገር ይለያያል። ለምሳሌ በቦታ የተገኘ
 ሳዕሳዩ በቪየት ሲባል፣ በቅንጣት ተቀብሎ የብሔራዊ ከሁሉ ይባላል።
 ሐዘባዊ የመጠራረጥ የሆኑት አገሮች በታሪክ የሠረዙት ለንግድ
 ቀረጾች በአዲስ ጠገ መንግሥታቸው ውስጥ ለንደሚያንጸባረቁ አይተኛሉ።
 ብሔራዊ ተወራትም ለንግድ ሰዎች ሊያበባቱ ይችላሉ። ይህ በላይ
 በጠቀሰናቸው ሊታሉ ቢችሉም ፣ ይበሉባቸው ገሰጽ ሆኖ የሚቀርበው አገር
 ለሰዎችም በሰንደቅ ሳላማ ፣ በአረማ ለመራረጥ በመንግሥት አባላት
 ለሠራረ ፣ ወዘተ... ሊሆን ይችላል።

የተለያዩ የቦታዊነት አገሮች በቦታዊነት ገንባታው የተለያየ
 ደረጃ ናቸው። ይህም በጠገ መንግሥታቸው ውስጥ ይንጸባረቃል። በተ
 ለይም ይህ ሰዎች ቀረጽ ብሎ የሚታየው የቦታዊነት ገንባታ ገና
 በጀመሩትና የዳበረ ቦታዊነት ነበረ ተብሎ ለመገንባት በጀመሩት መባባስ
 ነው። የመጀመሪያዎቹ የተሰበሰቡ ሊኮሎሊና በዘባዊ መደቦች ለማጥፋት
 የሚደረግ ጥረትን የመሰበሰቡ የመሸጋገሪያ ጊዜ ሁኔታ ሲያንጸባረቁ
 ሌሎች ገን የዳበረ ቦታዊነት ነበረ ተብሎ ለመገንባትና ቀስ በቀስ ወደ
 በውህድም ለመሸጋገር የሚያስፈልጉት ሁኔታዎች ማመቻቸትን ያንጸባረቃሉ።

3. በቦሽሌበት አቀጣጣ የሚያመረ / ወደቦሽሌም የሚያመረ /
አገራቸው ሐገገተ መንግሥት

በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት መንግሥታት በታሪካቸው ፣ በውጤታቸው ባለው የመደብ አሰላለፍና የጋራ ሚዛን፣ በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት አብዮታቸው በደረሰበት ደረጃ በብዙ አንደሚለያዩ አካላት ፡፡ ሐገ መንግሥት ታቸው ይህንኑ ሰዎችን ያመለክታሉ ፡፡ በሌላ በሐገ መንግሥታቸው የሚገኝ ማንኛውም ማጠቃለያ በአንድ ወይም በሌላ አገራት በሚጠቀስ አንዳንድ መሠረታዊ የሆኑ ሰዎች በአጠቃላይነት ላይ ጥያቄ ሊነሳ ይችላሉ ፡፡ ሆኖም በዋና ዋና ነጥቦች ላይ አጠቃላይ አዘማሚያን ማሳየት ይቻላል ፡፡ ይህም ፣ ነጥቦቹ ቀኖና ዊ ሆነው አሰባሰብተው በቀድሞ ፣ ለተጓዥ ለተገባረም በቀድሞ ለበተሃሳሉ ሊያደረግ ይችላሉ ፡፡ አንዳንድም በነዚህ አገራቸው ውስጥ ባለው ጠንባራ የመደብ ተግባር ተራ ማድ ጋራ ሆኖ ለውጥና ዕድገትን ለማምጣት በሚያደረጉት የማያሰሰበ ጥረት ሁኔታዎች በተፋጠነ አካሄድ የመለዋወጥ ጠባይ አላቸው ፡፡ በዚህ ሂደት ውስጥ የመደባቸው አሰላለፍና የጋራ ሚዛን በሌላው የውጤት ሐገ መንግሥቱ ይህንን ውጤት ለውጥ ለማንጸባረቅ በየጊዜው መሻሻል ሲሰጥ መለወጥ ይደርስበታል ፡፡ ተራ ማድ ጋራ ሆኖ የገንባታ ጥረታቸውን በተረጋጋ ሁኔታ ለመገፋት ሐገ መንግሥቱ በተቻለ መጠን የጠና/በጠላ/ አንዳንድ ይጥራሉ ፡፡ ሆኖም የብ.ዲ. መንግሥት ሐገ መንግሥት ጽናት ሠረተ ለደረሰ በተገሉ ያገኘውን ጥቅም ማጠናከሪያ አንዲ አንደብር ይዞ ባለሀብት ሊረጋ በማለት የብርዚያን የበላይ ገዢነት ላለማናጋት የሚደረገውን ጥረት ሃይነት በላላሆነ የተራ ማድ ጋራ ሆኖ ሚና እነዚህን ለውጦች ማምጣት ፣ መጠበቅና ተበብለኛ ፈር ማበያዝ ይሆናል ፡፡

በተጨማሪ ፣ በተለይም በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት አብዮት መደመሪያ ላይ ማለት የቀደሞው አድጋሪ ሐገ መንግሥት ተሸሪ ለሕግ ሐገ መንግሥት በተጠናቀቀ መጠን ባላተሰሰበበት የመሸጋገሪያ ወቅት፣ የአብዮታዊ ሕዝብ ሕይወት ፖሊቲካ ወይም የተራ ማድ መበተን ደረጃ መደመሪያ በነደቸና ድንጋጌዎች በቀድሞ ሐገ መንግሥታዊ ሚና ሊጫወቱ ይችላሉ ፡፡ እነዚህን መጠን በነደቸ ሐገ መንግሥቱ በታወቁ በጎሳ በቀድሞ ሚና ሊኖራቸው ይችላሉ ፡፡ በሌላው የነዚህን አገራቸው ሐገ መንግሥት በሚገባ ለመረዳትና ተገባራዊ የሚሆንበትን ሁኔታዎች በሚገባ ለማጤን በነዚህ በነደቸ

ጋር ተገናኝቦ መታየት ይኖርበታል። በዚህ ጽሁፍ ተጓተናም ውስጥ ለብዙ ለገሮች እነዚህ በነደቱ በሐገ መንግሥት ጋር በማጣመድ በሐገ መንግሥት ውስጥ በቀጥታ ባይጠቀሱም - ተዘምደው ታይተዋል።

እንደሚገኘውም ሐገ መንግሥት የብ.ዲ. መንግሥት ሐገ መንግሥት ዓይነትና የሚያደርገው የመደብ ይዘት ነው። ዘረዘሩና ለቀራረቡ ይለዩ ለንጂ ሁሉም ብ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች በግልጽና በቀጥታ መንግሥት በሠረተ ለደር ኃይሎች መሆኑን ያስቀምጣሉ። ብዙውን ጊዜ እነዚህ ሐገ መንግሥቶች የሚደነገጉት የመንግሥት ኃይል፣ በለድጋሪ መደቦች ማለት በፊውዳሉ ባሳባቸውና በሥራ ጊዜ ያለዘሥ የተዘወዱ ቢሆኑ ያቸ ለድ ተፈላቅቀው፣ በተፈጻሚና ምክር ቤት ኃይሎች በፊ ባንጃ /ብሉብ/ ለድ መገባትን ነው። በአጠቃላይ የብ.ዲ. ሐገ መንግሥት በተፈጻሚነት ተገባ የተገኙትን ድሎች የሚያጠናክረው፣ ዋና ዋና ማህበራዊና ውጤታዊ ለንቀስ ያሳያቸው ለባለጠ ድልና ለሠረተ ለደሩ ኃይል የባለጠ ጥንባረ የሚያዘጋጅ ነው። ለብዛኛዎቹ ብ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች መንግሥት፣ የሐዘቡ ለብ የታዩ ምክር ቤቶች የባላይ ገዢነት ለንቀ መገለጫ መሆኑን ከመገለጻቸው በሻገር እንደቢሆኑ ሐገ መንግሥት ሐዘብ በማለት ብቻ ባይወሰን ሐዘብ ሲባል የተኛቹን መደቦች እንደሚመረክሩ እነዚህም ውስጥ የብ.ዲ. ለብ የት ለንቀስ ያሳያቸው ኃይሎች የተኛቹ መደቦች እንደሆኑ በግልጽ ያስቀምጣሉ። በዚህ ለንቀስ ለንቀስ ያሳያቸው ያሉት ወደባላቸው የሚያመሩ ለገሮች ሐገ መንግሥቶች ግልጽ ያለሆነ፣ ለንቀስ ለባላቸው፣ ለገለገሉት ታይተዋል። በአጣጣሪ ገን በልጣን በተለያዩ፣ ለንቀስ ጊዜ ተጻራሪ ሊሆኑ በሚችሉ፣ መደቦችና ማህበራዊ ጠፋሪት ነበረት መያዙ በግልጽ ይታያል። ሐዘብ ሲባል በአጣጣሪ ሠረተ ለደር ገበሬዎች፣ ወዘደሩ፣ የብተላው ገደብ ከበርቱ፣ ሥራ መሆኑ በለንቀስ ለገር ለተወሰነ ጊዜ ብሔራዊ ቢሆን እንደሚመረክሩ ይታያል።

የብሔራዊ ምክር ቤቶች ሐገ መንግሥት ይዘት

ብሔራዊ ምክር ቤቶች ሐገ መንግሥቶች በቢሆኑ ሐገ መንግሥት በመለየት የነበረ ተባብሮ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊ መቀረፍ የፖለቲካ ድርጅቱን በግልጽ ይተነተናሉ። በላይ ለንቀስ የነበረ ተባብሮ የመደብ ይዘትና የተለያዩ መደቦችና ማህበራዊ ጠፋሪት ያላቸውን

ሚና ይለያሉ :: የሠረተ አደሩን ጠዘብ አብዮታዊ ሕዝብና የባላዊ
ገዢነት በማንጸባረቅ ፅረጠከበና ፀረ ዕድገት ለሆኑትና ለሕግ ፊት
ሊዘዙ በቁጥት ኃይላት ላይ ገደብ ያደርጋሉ ፣ ለበፊትም ሲሆን
ሠረተ አደሩ በንጽግ ሊያነሳባቸው የሚችሉበትን ሁኔታ ይፈጥራሉ ::
በፊት ጠዘብ በጠቅላላ የራሱ ድረፍተኛ ለማባዛት በማንበራዊ ኑሮ
ውበት በፍተኛ ተከትፍና ሚና የሚያሳዘርበትን ሁኔታዎች ይገነባሉ ::
በዚህ ውበት በተለይም የአብዮታዊው ሕዝብና የፖሊስ ሚና በገ
ላጽ ያበቃታል :: በንብረተኛው ውበት በፊት የላቀ የአመራር ቦታ
አንዳለው በአብዛኛው ብ.ዲ. ሕገ መንግሥት ውበት ተዘርዘረ ::
በብዙዎቹ የጠዘብ የአንድነት፣ የተከባረ ጥረትና በውጭና በውስጥ
ለመጠበቅ ለበተከባሪው ኃይል መሆኑን ያሳያል ::

የባለቤትነትን ሁኔታ የሚወጥኑ ናፒዎች አንዱ የብ.ዲ. ሕገ
መንግሥት ላይ ነበር :: አብዛኛዎቹ በሥራ መገናገያዎች
የጠዘብ ባለቤትነትን በተለይም የመንግሥት ባለቤትነትን ለማጠናበር
የሚያመች አንቀጾች አሏቸው :: በመሠረት የብ.ዲ. ባለቤትነት የሚሳክ
ዎበትና ቀስ በቀስ የመንግሥትና በጠዘብ ባለቤትነት የሚተካበትን
ሁኔታዎች ያመለክታል :: የብሔራዊና የፈውዳላ በበረቱዎች የቀደም
ንብረተኛ የብ.ዲ. ሊቀናጭን ለማጠናበር ይወሳሉ :: ሕገ መንግሥት
ፈውዳላና ሕግ ፊት ለባለቤት ማንበራዊ ግንኙነት የሚጠፋበትን መንገድ
ይፈጠራል :: በዚህ ጠፋኝ በንብረት የመሥራት አካላዊ የሚቀንበት
ተን፣ በግሉ የሚሠራ ዕድገት የሚሳዘርበት ሁኔታዎች ያመለክታል ::
በዚህም ባለቤት ብ.ዲ. ሕገ መንግሥት ላይ ላይ ማንበራዊና
መንግሥታዊ መዋቅሮች በሊቀናጭ ውስጥ ያላቸውን ሚና ይገልጻሉ ::

ሕገ መንግሥታዊ ነጻነቶችና መብቶች በመደባዊ ፖለቲካ ሥልጣን
ሲሆኑ በመሠረት በባለቤትነት የሚመነጩ ናቸው :: በሌላ ላይ
መብቶች የበተና ሊሰጡ የሚችሉ ጠዘባዊ አመራሪና የጠዘብ / ገብረ /
ባለቤትነት ብቻ ናቸው :: በላይ በታዩት ሥንጠያዎች የብ.ዲ. ሕገ
መንግሥት አንድ በፍተኛ መሬት ለበፊት ጠዘብ በተታለ መጠን በፊ
ሕዝብና ማበረን በመሆኑ ፣ ለንደብረቱ ሕገ መንግሥት ገደቦች
ያበዘዘባቸው መብቶች ለዚህ ያገናኛሉ :: ሁሉም ዜጎች አቡል
ናቸው :: የለ የላቸው ፀረ-ጠዘብና ፀረ-ዕድገት በሆኑት ላይ በበተ
ዋሪ በማናቸውም በዎች ላይ የመሰተ ገደብ አይደረግም ::

ሆኖም አብዛኛዎቹ ብ. ዲ. አገሮች በደረሰባቸው ደረጃ ለአካሄድ ወቅቶች
ውስጥ በውስጥ ማብራሪያ ሁኔታዎችን ማሟላት አይቻሉም :: በአካሄድ ሐገ
ወንገቦች ውስጥ የሚገለጸው ወቅት ማብራሪያ ዋስትናዎች የተሟሉ
አይደሉም :: አዘዋውያው ገን በኢኮኖሚውና በማኅበራዊ ዕድገት ጋር
ይህ ሁኔታ እየተሟላ እንደሚመጣ ያመለክታል ::

የወንገሥት አባላትን አወያቀርና አሠራር በሚመለከት ዘነ. ዲ.
ሐገጋት ወንገሥት በሽሌት አዘዋውያቸውን የሚጠቁ ብዙ ገጽታዎች
አሏቸው :: በአብዛኛው የወንገሥት ሥልጣን የበላይ አባላት የሚያዙት፣
ሐዘባዊ ልምዶች በብሔራዊነት ሁኔታ በተመረጡ የባራው ሐዘብ ተወስደዋል
ነው :: ቀን ገዢዎችና አድጋሪዎች በገሳ፣ በብሔራዊነት፣ ወዘተ...
አንዳር የበፋፋሌ ገዛው ዓላማቸውን ያበፋፉ በሰነድ፣ በአብዛኛዎቹ
በሽሌት አዘዋውያ በሚገኙ አገሮች ያዕባባው የጠነከረ አሃዳዊ
ሥርዓት ገና ይታያል :: በጥቂት በህወርታዊ አገሮች ገን የወንገሥት
አወያቀር በባዶ ባዶ ደረጃ ራስ ገዝነትን /ፖለቲካውም ሆነ አበት
ዓደራዊ/ በሚያራምድ ሁኔታ ነው :: አንዳንድ አብዛኛዎቹ ብ. ዲ. ሐገ
ወንገሥቶች ኢኮኖሚያቸውን በአምጌ ያሉባቸው ቀጥሮ በዘባዊ ነፃ አድ
ርጎ ራሳቸው በሆነ ወንገድ በአቀድ ለማሳደግ የሚያስችል የኢኮኖሚ
ወደፊት ያቀርባሉ :: በውስጥ ፖሊሲ በሱስ ገለልተኝነትን፣ በሰው
አንድ በሌላው ጣለቃ አለመገኘትን፣ በተራማጅ ኃይሎች ጋር የተገለ
አንድነትንና መደገፍን ያራምዳሉ :: በሚሊቲ ፖሊሲ፣ በሰው ወዳድ
ነትን ሆኖም የአገር ድንበርንና ከብር በማያወላውል ማስከሰርንና
ለመከላከል ዘገኙ ሆኖ መጠበቅን ያንጸባርዳሉ ::

አንድነታቸውና ልዩነታቸው

በላይ አንደኛው ብ. ዲ. ሐገጋት ወንገሥት በዓላማና በይዘት
ብዙ ተመሳሳይነት አላቸው :: የተመሳሳይነታቸው መሠረተኛ ተመሳሳይ
የወደብ ዓላማቸው /ይዘታቸው/ ሲሆን፣ ይህም ፀረ ኢምፔሪያሊስት፣
ፀረ ኃላቂ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሥርዓት /ፀረ ፊውዳሊዝም/ እና
ለዕድገት፣ ለሰላም፣ ለአኩሪነትና በአኩሪነት ላይ በተመሠረተ ተብብር
ዓላማዎቻቸው ይገለጻል :: ሆኖም በደረሰባቸው የተለያዩ የኢኮኖሚ
ደረጃ የወደባቸው ጥንባረ፣ በዘላቂና በታሪካዊ ሂደት በተደረሰበት
የወደባቸው የኃይል ሚዛን፣ የአወራር ጥንባረና በውጣቸው ባለው

የጠረጠሩት ቀንበር በሰላም ያዩ ሐገ መንግሥትም በዚህ ሁኔታ ላይ ተቆይተዋል፡፡ ለጉዳዩም ላይ ተቆይተዋል፡፡ የተጠቀሱ ሲሆን፡ ዘርዘር ውስጥ ባይገባ ሌላውን ለጉዳዩ ተለው መጠየቅ ይቻላል፡፡

ለጉዳዩ መሠረታዊ ላይነት የሚታየው የመንግሥትን፡ በሰላም የሐገ መንግሥት፡ መደባዊ ይዘት በመገለጽ ላይ ነው፡፡ የመጀመሪያዎቹ በ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች በተለይም በኢንፍሚ ዕድገት በጣም ኃላፊ በነበሩ / ለፋሪካ / ለገሮች፡ በተጨማሪ ሁኔታው በመገደዱም ሆነ ወይም በጥረቱ ተጽዕኖ ውስጥ በውስጥ ባለመሳታታ፡ በዚህ ጉዳይ ላይ ሐገ መንግሥታቸው ለጠቃላይና የሚያሻሻል ለጉዳዮች ይዘ ይታያል፡፡ በብዙ ለገሮች ለበ.ዲ.አ. ተገሉ ሄደው ውስጥ በተደረጉት የሐገ መንግሥት መስተካከሎች ወይም መለወጦች የመደቡ ይዘት የበለጠ ቀለጭ ለያለ ሲሄድ ይታያል፡፡ / ታክሳር 1965 ሐገ መንግሥት፡1967/ የአረብ መገለጫ / ለና ይበልጡን ወንጌል 1924፡ 1940፡ ለና 1961/ በሽህት ሐገ መንግሥት/ የዚህ ዓይነት ለድገት ምሳሌዎች ናቸው፡፡ /

ለመራርን በማመልከት ሐገጋት መንግሥት በፖሊቲካ ብዛት፡ ለጉዳዩ ብዙ ለገሮች ለጉዳዩ ፓሊቲካ ብዛት ከሆነም በፖሊቲካ ውስጥ ይገኛል፡፡ ፓሊቲካ በሐገ መንግሥት ውስጥ በሚጠቀሙ ቦታ፡ በሐገ መንግሥት በሐገ መንግሥት ሰላትና ይዘት ላይነት ያሳያሉ፡፡ የፓሊቲካ ጥንቅቅና ሲሆን በሐገ መራር ሰላም ለሆኑት ውስጥ የሐገ መንግሥት ገለበጥ ውስጥ ይገኛል በሐገ መንግሥት በ.ዲ. መንግሥት ለገሮች ዕድገት ውስጥ ገለጽ ነው፡፡ ይኸውም በሐገ መንግሥታቸው ውስጥ በተለያየ ሁኔታ ሲገለጽ ይታያል፡፡

ለማጠቃለል የበ.ዲ. መንግሥት ሐገጋት መንግሥት በሐገ መንግሥት ውስጥና በውጭ ባለው የጋራ ሚዛን መሠረት የሚለያዩት ዋና ዋና ነጥቦች ሲኖሩም መሠረታዊ ለጉዳዩ ላይ ነው፡፡ በፖሊቲካ ለጉዳዩ ዓይነትና የሚያደርገው ለሐገ መንግሥት ምክር ቤት የበላይ ገዢነት፡ በሰላም ለሠርተ ለደረሰ ሐገ መንግሥት የሆነ ማንበራ ይገኛል፡፡ ለፖሊቲካ ለመዘርጋት ሐገ መንግሥት መሠረት መሆኑ ነው፡፡

4. ሕገ መንግሥት በኢትዮጵያ

ሕገ መንግሥት በ1923 በፊት

ኢትዮጵያ ረዥም የመንግሥት ታሪክ አንዳለት የታወቀ ነው። በጸዎድ ይህ ታሪክ የባባና የባለቅርን አፈ ታሪክ ጋር የተዛመደ ሆኖ እናገኝባለን። በዚህም ነገሥታት የበላይነታቸውን የሚያጸድቁት ለገዢዎች ለዓዊት ዘር ገንዘብነትን በአጸደቀለት መሠረት በወረደላቸው ሥልጣን ነበር። ይህ አፈ ታሪክ በተለይም በለቀና ዊያን ነን ባለው በዋናው ለዘመን ጊዜ ተመሳሳይ ሥልጣን ሲይዙ የበለጠ ገልጾ “በብርሃን ረኅረኤ” “ጽሑፍ ተጠናቅሮ” ለብዙ ወቅት ዓመታት የገንዘብ ነገሥት ሕግ ዊያንና የበላይነት ማረጋገጫ ሆኖ ቀይቷል። ለምሳሌ ለቡኅ ማቴያስ በአጼ ያህን ገንዘብ ላይ “ይህ የቀባሁላቸው ገንዘብ ነገሥት ስር ተደብሮ ማለት ነው።... ሃይማኖትም መንግሥትም አንድ አንገዳ ደራሽ አንድ ውኃ ፈሳሽ አይደለም። የአብይ ሃውልደብ ለሰብ ይኩኖ ለዎላስ ለሰብ ለብ ነድገገል ሲነገር የመጣ ነው።... “ሲሉ በዚህ ላይ በመመርኮዝ ነው። በቀድሞ ኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ውስጥ መሠረታዊ ጉዳይ፣ ሕገ በጠቀላላው በሀገረኛነት የሚመጣ፣ ለሁሉ ጊዜ ያለና የቆመ መሆኑ፣ የመንግሥት ሥልጣንም በዚህ በሚመነጭና ለገዢ አብላጫ በመረጠው በቡል የሚገለጽ መሆኑን ነው። ኢትዮጵያውያን የሕገመንግሥት አብራሪ የነበሩት በፎርገድ ተክለሃዋሪያት “ፈጣን መኖሩና የበላይ ገዢነትን የሚያሳምንን ዓለምን በሙሉ በማይፈርሱና በጽኑ ሕገ ለዘላለም ወሰኖ መፍጠሩ ነው። አንዳንድም ባለሥልጣን ማንተሙሥላሌ “ሕገ ለሰው ልጅ አካሉ ነገር አይደለም፣ ዓለም ሲፈጠር አብሮ የተመሠረተ ነው”። ሲሉ ይህንኑ ማንጸባረቃቸው ነው።

በማንኛውም ቀደም ባረታለን / በተለይ ፊውዳላ / ሕገ መንግሥት ውስጥ ሃይማኖት በፍተኛ ሚና አንደሚጫወት የታወቀ ነው። በኢትዮጵያ ውስጥ በተለይም በመካከለኛው ዘመን፣ ይህ በጣም ገልጾ ይታይ ነበር። የአርቶዶክስ ሃይማኖት በሕገ መንግሥታዊ መሠረተኝነት ቤተ ክርስቲያንም በመንግሥት ሥልጣን አጽዳቂነትና ጽናት መስጠቷ የማይኖወጽ ቦታ ነበራቸው። ይህ በተለይ ገለጽ ሆኖ የሚታየው በቀውስ ጊዜያዊ ውስጥ ነው። ለምሳሌ የበለቀናውያን ሥርወ መንግሥት በመመለስ ቤተክርስቲያን የተጣወተቸው በፍተኛ ሚናና በዚህም ባሲያ በፊውዳሉ ሥርዓት መሠረታዊ

ከሆነው የምርት መገልገያ ወረት ያገኘው ከፋ ተና ድርሻ የሚታወቅ
ነው። እንዲሁም ንጉሠ ነገሥት “አር ተደባባይ” ባለመሆኑ
/ወይም በመጠርጠሩ/ ከሥልጣን የወረደበትን ሁኔታ ለማስታወቅ የዘድ
ንገለና ሱስን ያሰበ በ1750ው መቶ ዓመት የበተሰበ በ1850ው የሰድስት
ሱስ በ2050ው መቶ ዓመት ታሪክ ማስታወቅ ይበቃል። በሌላ በኩል
የሰለጠነ ዘር መባል ለመንገሥት ጽናት የነበረውን ሚና ከዚያ ይ
ነገሥታት ታሪክ፣ በዘመነ መሳፍንት ከነበረው አቲካራና ከአጼ ቴዎ
ድሮስ ታሪክ መገመት ይቻላል።

በተረፈ ገን የንጉሡ ሥልጣን በገደፈ ሃሳብ ደረጃ ገደብ ለሰነ
በረውም። የቤተክርስቲያኑ የበላይ አለቃ ነው። መረተ በመሳው
የአርቡ ፍተ፣ ለወደደው ላቀረበውና ታላቅነትን ላረጋገጠ ይሰጣል።
ከመሳው፣ ባለመነበት ይወሰናል። ይሸማል፣ ይሸራል፣ የአገሪት
የመደረሻ ዓፍ፣ የጠሩ የበላይ አዛዥ ነው። ሆኖም በየጊዜው የሥል
ጣን ተቀናቃኝ አሳጣ። እንደሚታወቀው የፊውዳሉ ኢትዮጵያ “ታሪክ”
በአወዛዥ የመሳፍንት የበላይ ሥልጣን ይገባናልና አንቀ የሌላውን
ለማስገበር ያደረገው የጦርነት ገደብ ነው። በፊውዳሉ ሥርዓት መሠ
ረት ጠባይ በመመገፈ፣ ሁሉም በአካባቢው ከሰለጠነ ዘር በመምዘዝና
ይበልጡም በአካባቢው ኃይል በመመካከላቸው ይገባናል ጥያቄውን አንበት
ይህን የሚያጸድቀለት አቡን ከአካባቢው ወይም ከአሌክሳንደርያ
“በመገዛት” የሚያቋርጥ ሸሚያ ያካሄድ ነበር። በዚህ ሂደት ውስጥ
በሰዓት ሰዓት መገንጠል ጠንካራ ንጉሶች በወጡበት ጊዜ /አምደጽዮን፣
ዘረያዊ፣ ወዘተ.../ ጠንካራና ምዕራባዊ መንገሥት ተቋቋሟል።
በሌላ ወቅት በተለይም በዘመነ መሳፍንት፣ የየአካባቢው መሳፍንት
ኃይል ጠንካራ ምልክቶችና ፍጹም ወደ መጥፋት የደረሰበት ሁኔታዎች
ታይተዋል።

በዚህም በፊውዳሉ ሥርዓት ማሳረጊያ ምዕተ ዓመቶች በቴዎድሮስ
ተጸንቦ በኃይለሥላሴ ከፋ ተና መሰሉን የያዘው ፊውዳላዊ ፍጹምነት
ታይቷል። ሐገ መንገሥቱም መሠረታዊ ባህሪውን ባይለውጥ ባለተጻፈ
ወደ ተጻፈነት በመለወጥ በ1923 በጽሁፍ ወጥቷል።

የ1923 እና 1948 ሐገ መንግሥቶች

1923 ሐገ መንግሥት ራሱ ሐገ መንግሥቱና ማብራሪያ “ዘረዘረ” ሐገ “አብሮ” ተዘጋጅቷል። ዘርዘሩም ሐገ መንግሥቱን የፈረመት ንጉሱ መሰፍንተኛ፣ ባህና ቱና ሽማምንተ በዚያው ቀን ልክ አንድ ሐገ መንግሥት ፈረመው የተቀበሉት በለሆነ ከፋ ቱና ሥልጣን ያለው በነድ በመሆኑ ለተንተኛው አብሮ መታየት ያለበት ነው።

የ1923 ሐገ መንግሥት በገላጽና በጽሁፍ ያበቃመጠው የቀየውን ፊውዳላዊ ንጉሱን ቢሆን፣ ለፊውዳላዊ ፋጽኖች መጠናከር መንገድ ጠርቷል። የተረቀቀበት ዘመን፣ የረቂቅ ሐሳቦች የተገኙበትና የተጠኑ በት ለባባቢያቸው ቢታዩ የሚያስገርመው በነፋ ምን ያህል ዘመናዊ /ብረቱ/ ለስተባባሪያቸው የሚያስተጋባ መሆኑና በብዙ ቦታ ኃላቂ ሊሆኑ የሚችሉ ፊውዳላዊ ለስተባባሪያቸው ቀላጽ አድራጎ ማበቃመጡ ነው። በለዚህም ንጉሡ ነገሥት በፊ ሥልጣን ቢሰጠውም “ጽንተው” የቅርቡን ሐገቸ ባያፋላብ / አንቀጽ 10 / ማለትም ፊውዳላዊ ሐገቸን ባያፋላብ ነው። በዚህም ተከለሃዊያትም ለንዳሉት “አንደዚህም” ማለት በዚህም ጊዜ ንጉሡ ነገሥት መሰፍንተኛና ባላባቶችን መኳንንቶችንም ለጠዘቡ ቀገዚት አድራገውለት ወደ መሸሸላ ለመረታ ነው። “በአጭሩ የፊውዳላዊ ሥልጣን በጽሁፍ ታወቀለት፣ ንጉሡ ነገሥት የዚህ የበላይ ለስተባባሪ አንዲሁንና በጠደበት ባለ ወይም ሲቀርብ በደገባና የሚደረገው ሽብር የሚቀነስበት መንገድ ተደነገገ።

በንጉሡ ነገሥት ለጠገ መወሰና የሚሰጡት /ተገቢያቸ/ /አንቀጽ 31/ “መሰፍንተኛ... መንግሥታቸውን በኃላፊነት ቦታ ለብዙ ዘመን ያገለገሉ” ማለት ዘርዘሩ መሰፍንተኛ ለንዳንድ አቀን ያኖሩት ብቻ ቢሆኑ “የመንግሥት ሐገ መወሰና ለማባሪያቸው ከሐገ መምሪያ ለማባሪያቸው ይጠቀሙ ያላቸው ለንዲመጥና ለንዲከበር በሐገ ተወሰዱ” /ማብራሪያ አንቀጽ 59/። በፊው ጠዘብ በሐገ መምሪያ ምርጫም ሁከት ቢሆን ምንም ሃይነት ተከትሎ ለንዲዳከሙ ሐገ መንግሥት በገላጽ ለስተባባሪ ተታል። የመምሪያ ተጠሪዎች በመኳንንቶችና ሽቦች ብቻ መረጣቸው /አንቀጽ 12/ ባያበቃ የማብራሪያው አንቀጽ 49 በገላጽና በማንኛ ለባንነት ለንዳበቃመጠው “የሐገ መሪ ለመሆን የሚመረጡ በቻቸ በመታ መናቸውና በለውቀታቸው ጋር ለንጉሡ ነገሥቱ ለጠዘቡ መተማመን

የጣቢያ ርብት የሰጠው ናቸው ለንጌ በገንዘብ ብቻ የከበሩ ገራ
በጋራ... ለንጌው መረጃ በጣም ተወስኗል :: በጣም ለምሳሌ በጣም
ተጨማሪነት ለንጌው ሰፊው ሐዘብ፣ ብዙ ማለት የሚመረጠው የንግድ
በርዝቶ ለንጌው ለይታችሁ ነበረ :: ለመተማመን የጣቢያ ባለቤቶች
መሆን ዓይነተኛው መለኪያ ነበረና :: ይህ ሁኔታ ለንጌው ለጥናት የሚገባ
ደብ ተቀና ጋራ ለንጌው መረጃ ግን ለንጌው ነገሮች የነገረው ቤት
ዘመዶች የወሰኑትን ለገረ ገዢዎች... ሌላውም የኢትዮጵያ ተወላጅ
/በነሱ የተረፈ ባለ/... ለሌሎች ለንጌው ነገሮች በጣም ተወስኗል ::
/ማለቱም ለንጌው 74 እና 75/ :: በነሱም 1923 ሙሉ ወንጌላቸው
በጥንቃቄው ደምሮ መጠናከረ የሚመረጠው ፊውዳራዊ ፍጹማዊነትን የአሁኑ
ሕጋዊ መልክ የመሰጠት ስራዎች ለንጌው ነበረ ይታያል :: በ1948 የተ
ሸጠው ሙሉ ወንጌላቸው ?

1948 ተሸጦ የወጣውን ሙሉ ወንጌላቸው ለጥን ለንጌው ለገንዘብ ብቻ
ዘና የተለያዩ ጠባቦች ተገንዝረዋል :: የጣቢያን ወረራ፣ የሁለተኛው
ዓለም ጦረነትና በዚህም ያበገገበው በጣም በተለይ በሀገራችን ጋራ
የነበሩት ገንጽነት ያበገገበው ለዚህ ሁኔታዎችና የጠየቀው ለጣቢያ
ኢትዮጵያ በኢትዮጵያ ለንጌው መቀላቀልና በፈጠረው ሁለት ሙሉ ወን
ጌላቸው መሰጠት የነበረው የፈጠረው ሰዓት፣ ያለበትናውን የበለጠ ለጣ
ጠናከረ የነበረው ፍላጎት፣ ለውበት በጣም ላይ የነበሩት ለዓዲስ
ጌላቸው የነሱን ገፊት ለማስተንፈስ መውጣት የነበረባቸው ስራዎች
ወዘተ... በጣም ተጨማሪ ናቸው ::

ይህ ሆኖ ይህ የ1948 ተሸጦ ወንጌላቸው በቀረጽ ለንጌው መረጃ ታዲ
በሆነ ይዘት በ1923 ተሸጦ በዚህም ለይሰይም :: የመሬት ለባሎች
በሐዘብ ለንጌው መረጃ፣ የፋፒን መሳተፍ ገፊት የሚገባው
ለንጌው በመሠረት ወዘተ... በዚህም መሳተፍ ተገንጦ የነበረው
ያ፣ ለተጨማሪነት የንግድ ገደብ በጣም ረጅም መሳተፍ ሁሉ ወንጌላቸው
በሰ ሙሉ ገደቦች በጣም ወዘተ... መልኩ ይወሰናቸዋል :: ለንጌው
ነገሮች ገንጽ ግን በጣም በዚህ ሙሉ ወንጌላቸው መረጃ ግን ለንጌው
ሥልጣን በመሰጠት በጣም ማሳደግ፣ ማስፈጸም፣ በዓንገልና በጣም የሚ
ሠራባቸውን ሥልጣን ይወስናል :: ሕግ፣ በተለይም በ1955 መረጃ ግን
ወንጌላቸው መረጃ በሕግ የተረፈችት የጣቢያ ያንም በቀረጽ የሚገባው

ማስፈሪያ / ለምሳሌ ጠቀሳይ ሚኒስትሩ የአጠፋጃሚው የጠላት መገላገል /
በመገለጫው በመሠረት የፊውዳል ፍጹሙ ደረጃና አብሮ የሚሄደው የሕግ
ንቅና የመከላከል ጥረት አካላት ማሰብ ለንግድ ምርት የሚገኝ
አንቀጥታ ጥሬ ሕይወት ነው።

አብዮት ሕገ መንግሥት

የሚከተሉት አብዮት ሕገ መንግሥት የነበረው ሕገ መንግሥት ጠላት ስንደ
ታየው ነበር ። አብዮት ይህንን ይዞ ጠብቆ የሆነ ለውጥ ሊያራምድ
አንደኛውን ገለጽ ነበር ። በሌላም አብዮት ሕገ መንግሥት ሥልጣን፣
በሌላም በተዘዋዋሪ የዚህ መንግሥት የሆነውን ሕገ መንግሥት፣ ጥያቄ
ውስጥ በማሰባሰብ ነበር የተንቀሳቀሰው ። አንቀጥታው ስንደረግ ሲ
ሄድ ጥያቄውን ወደ መሰረታዊ ጥያቄ ለመለወጥ ሥራ አንዳደረገው በ
ማሰብ የአጠቃላይ ስራ ወረዳ በንጉሡ ፈቃድ ለንግድ ምርት ጠቀሳይ ሚኒ
ስትር ቢሆንም “ጉዳት ቢለወጥ ወጥ አያጣፍጥም” በማለት አንቀጥታ
ውስጥ በዓላማው አንዳለቀቀ ሲታይ ፣ ሌላ መቆጣጠሪያ ተፈጥሮ ። ይህም
በንጉሡ ስር ቀላል ስራና ፈቃድ በአንዳለቀቀው አብዮት ሕገ መንግሥት
ፍቺ ሆይ ሆይ ታች በአብዮቱ አካል ሕገ መንግሥት የሚያረቅ በፍቺ
ሕገ መንግሥታዊ ጉዳዩ ይደረግ ነበር ።

ይህ ጉዳዩ በመሰረቱ በመከላከልና በደረጃው ምርት ምርት
ሕገ / የሕገ መንግሥቱን ጥያቄ / በዚህም “ተወሳኝ” ወዘተ. . . የተሰየ
መብትና ማህበራዊ ስርዓት በሰላም ቢታይ ለውጥ፣ ለሌላም ይህ
ደገፍ የሆነው ተሰባስቦ ስራ ሆኖ አይቀርም ለንግድ ምርት በቀጥታ ወተውት
ያሳገጥሙት አብዮቱን የማፈናቀል ቀጥታ በተዘዋዋሪ መንገድ ለማሰባሰብ
የታወቀ ነበር ። ጉዳዩ ለዚህም አጣጥሞ በሰላም ወር መጨረሻ ቢያቀርብ
ደገፍ በመቀላቀል አብዮት ሕገ መንግሥት ስራ ደረጃ ስራ ደረጃ በሰላም ይፋ ወጥቶ
የታወቀበትን አብዮትን የመገደብ ሚና ለመጫወት አስችሎ ። በዚህ መቀላቀል
አብዮት ሕገ መንግሥት የተወሰነውን ብቻ ይደረግ በመሆኑ በአብዮቱ
ሕገ መንግሥታዊ ስራ ለውጥ አንዳለቀቀውን በሕገ መንግሥት ስራ የአንቀጥታው
ሂደት ሥራ ስራ በመሰረት 2 ነገር 1967 የንጉሡን ሥልጣን ወ
መጨረሻ የሥራ ስራ ወዘተና የሕገ መንግሥቱን መታገድ አወጀ ።

አንድ የሕግ ሥልጣን አንዳለቀቀ የሕግ ስራ “የሕግ አብዮት”
ነው ። ይህም ለውጥ ለማሳደግ በተቻለ መንገድ በሕግ በመጠቀም ነው።

ባይሆን የለውጡን ሂደትና ዕድገት የሚያወቅቱ አያሌ ሐገቸን በመደን ገገም ነው። ሐገ መንግሥትን በሚመለከትም አያሌ ጊዜያዊ ሐገ መን ገሥታዊ ደንቦችና ዘላቂ የሆኑ ሐገ መንግሥታዊ ደንቦች አውጥቷል። አንዳንድም ሐገ መንግሥትን በሚመለከት ያንኑ ያህል ወሰንነት ያላቸው መሠረታዊ መመሪያዎች ወጥተዋል። ሁሉንም በዘረዘረ ለመመረመር ባይቆ ከር ሃና ዋናዎቹ በሚከተለው እንመልከታለን።

መንገድ ከፋችና አብዮታዊ ጊዜያዊ ሐገ መንግሥታዊ ደንብ "ጊዜ ያዊ ወታደራዊ መንግሥት የተቋቋመበት አሃድ ቁጥር 1/1967" የ ጊዜው ከወጡት ማሻሻያዎች፣ በተለይ "የጊዜያዊ ወታደራዊ ደርግንና የሚከተሉትን ምክር ቤት ሥልጣንና ኃላፊነት እንደገና ለመወሰን የወጣ አሃድ ቁጥር 110/1969" ነው። ይህ አሃድ የአብዮቱን አጠያላይ አዝማሚያ በመጠቀም "ከሁሉን በፊት የነበረው የሕግ ቅንት እገዛዝ ሥረዓት ባባከተላቸው ጉድለቶች ምክንያት አገሪቱን በአብዮት ማንበራዊና በፖለቲካ አዘቅት ውስጥ በለጣለች፣ እንደዚሁም አሁን ባለገበት የመሸጋገሪያ ወቅት ላይ የፀጥታ ችግሮች በመፈጠራቸው ይህንን አባወገደ ሊተባበር ወደፊት እንድትራመድ ለማድረግ" የሚችል ለጠዘብ ጥቅም ታጥቆ የሚሰለፍ ጊዜያዊ ጠንባራ የአብዮትዳደር ሥረዓት መፍጠር በሰበረለገ... "የ1948ቱ ሐገ መንግሥት መታገቱን የተቋ ቋት ዋና ዋና ተቋማት ንጉሡና ፖሊሲዎች መፍረሳቸውን ይገልጻል። በዚህ በተጨማሪ፣ ይህ ደገፍ ለጊዜያዊ ሐገ መንግሥታዊ አሠራር መሠ ረታዊ ነው፣ ሐገ መንግሥት እንደሚዘጋጅ፣ ለበከዚያው "ደርግ" የመን ገሥት ሥልጣን ይዞ አገሪቱን/ እንደሚመራ/ በአገሪቱ ያሉት ፋርድ ቤቶች ሁሉ የተለመደ ሥራቸውን እንደሚሠሩና "አባባሁን በሥራ ላይ ያሉት ሐገቸ ሁሉ ለአሃዱና ወደፊት ለሚመጡት ሐገቸ፣ ተዕዛዞችና ደንቦች ተቃራኒ ባይሆኑ በበተቀር እንደጸኑ እንደሚቀዩ በገላጽ ያስ ቀምጣል። በሌላም የአብዮት ተገላ ውጤት የሆነው ኃይል፣ ሐገ ዊ ማዕቀፋን/ ፋረምወርባን/ በገላጽ በማሰባሰብ፣ ለበለጠ ድልና ተገላ የመሰተዳደሩን ተገባሩን ለማካሄድና የአገሪቱን ጠብቆ ለመጠበቅ የሚ ያስችለውን ሐገ ዊ መድረክ ፈጥረዋል።

በዚህ በተከታታይ ብዙ አብዮት አሃዶች ወጥተዋል። በነዚህም ውስጥ "የገጠረን መረተ የጠዘብ ጸገት ለማድረግ የወጣ አሃድ ቁ. 31/1967"

“ የገበሬ ግንባራትን ለማቋቋምና ለማጠናከር የወጣ ለሃይ ቁጥር 71/1969 “ “ የከተማ በታና ተርፋ ቤት የመንገድ ገንባታ ለማድረግ የወጣ ለሃይ ቁጥር 47/1968 “ እና “ የከተማ ጥራ ምርት ግንባራት ማጠናከሪያና የማዘጋጃ ቤቶች ለሃይ ቁጥር 104/69 “

“ የሃገር ጥፋሪያ መሣሪያዎችን /ሚንቦ ስፍ ፕሮጀክቶች/ ወደ መንገድ ለማዘጋጀትና በቁጥጥርም ሥር ለማድረግ የወጣ ለሃይ ቁጥር 27/1967 “ እና “ የሠራተኛ ጉዳይ ለሃይ ቁጥር 64/1968 “ የፊውደ ስርዓቱን የምረቱ ገንጽነት በመበጣጠን ፣ ለተጨማሪና ወሳኝ ገን ለሠርቱ ለደረሰው ስሜት የመደብ ተገባ መካሄድና ለአዲስ የምረቱ ገንጽነት መፈጠር ገዳና ለመጥረግ የተለየ አባባታት የሚጠቅሙ ናቸው ። ለነገሩና ተመሳሳይ ለሃይቶች በአካባቢያቸው ለብድት ጉዳዮች ለመሠረታዊ ለውጦች በበፊትላቸው በፊ ጉዳዮች በአጠቃላይ በአባባቱ ውስጥ በተጨማሪላቸው ከፋተኛ ሚናዎች በጥቅል ቢታይ ከፋተኛ የጠገ መንገድ መሠረታዊ ለንዳላቸው ገለጽ ነው ።

የገጠር መረት ለሃይ የመረቱን የገባ ባለቤቱን በማበረታቱ ገበሬው የድካሙን ውጤት ከፊውደል መዘጋጀት ጋር ሲያስተሳስብ የራሱ ለንዳያደርገው በማበታተም ገበሬው በየአካባቢው ተደራጅቶ የራሱን ጉዳይ ራሱ የሚመራበት ቢሆን በአገር ጉዳይ ላይ የሚሳተፍበት መንገድ በገበሬ ግንባራት በመደራጀት ለንዳያገኝ መንገድ በመበፈቱ ወዘተ... ከፋተኛ ለባባታዊ ለውጥ ያበከተለ ለሃይ ነው ። ዋናውንና መሠረታዊው የፊውደል ሥርዓት ቁልፍ ጉዳይ በሌላኛው ለውጦች ለአዲስ ምዕራፍ የየከፈተውን ያህል ለበዘባዘቱ የገባለት መረት ደወላቸው ነበር ። የከተማ መቴም ለሃይ በከተማው ውስጥ የነበረውን ፊውደልና ሌሎች የበዘበዘ ገንጽነቶች በተመሳሳይ ሁኔታ ለውጦታል ።

የገጠረህ ሆነ የከተማ መረት ለሃይ ለንፋ በፋተኛ ጠገ መንገድታዊ ለባባታዊ ለውጥ ለውጥ ለውጥ ከፋ ለማድረግ የፈጠረበት መድረክ ነው ። በፊው ለውጥ በገበሬ ግንባራትና በከተማ ለውጥ አማካኝነት በፖለቲካ በአባባታዊ ፣ በፍርድ ፣ ወዘተ... በየደረጃው በፊና የማይናቀ ተገታተኛ በደሚረገው ለውጥ ለውጥ የተለወጠ ነው ። በነዚህና በሌሎችም ለውጥ ለውጥ ደረጃቸው ውስጥ በአባባቱ ዓመታት ውስጥ በሌላ ሌላ ደረጃ ለምድቱ ያገኘው ሠርቱ ለደር ቁጥር በሌሎች የአባባቱ ድሎች /ለምሳሌ መሠረታዊ ተምህርት/ ተፋጭቶ ቢታይ ለሌላው ለውጥ

ይበሰጥ መሰረት የተጣለው መሠረት በቀላሉ የሚታይ አይደለም :: በዚህ ውስጥ የአምራች ነበረት ሥራ ማነባረትን ለማቋቋምና ለማጠናበር የተወሰኑት ሐገራዊ ለርዎችን ከፋ ተና ሚና አሳተው ::

ሌላው ከፋ ተና ሐገ መንግሥታዊ ሚና የሚረዳት መገላገያዎችን የመንግሥት ወይም በመንግሥት ቀጥሎ ሥራ ያደረገው አሃድና ተዘዎዶ መታየት ያለበት የሠራተኛ ጉዳይ አሃድ ነው :: የማዎረቻ፣ ማበፋፈያ፣ የገንዘብ... ዲዲዎችን በአመዛኙ በገላ ባለቤት ነት መውጣት ለአብዮት ለዘመዲያና ለተለመው ገብ ወጣት ለርዎች ነው :: ይህ አሃድ ሃና ሃና ያቸን በመንግሥት ሥራ በማድረግ፣ በመንግሥትና በገላ ተከታታይ፣ በገላ ብቻ ሊሠሩ የሚችሉት በመከላከል፣ በከፋ ተና ሐገ መንግሥታዊ ቁጥ ነገሮች ይዘዋል :: የጥር 30/1967 "ሥራ ለሰው ሰው ስብረት" መሆኑን በመገለጽ ሁሉም ሴት የጽያዊ ለመሥራት ለሱስ ዕድል ለንደበጠው ደንገገ በሠራተኛው ላይ ቀደም የሚደረግበት በዘበዛ ቀረት ተደራድሮና ነቀት መብትንና የአገሩን ዕድገት የሚጠበቅበት ቁጥጭ ያለ መድረስ ፈጥሮአታል :: በተጨማሪም 1974 ተ የሠረተ አደሩ ቀጥሎ ማቋቋሚያ አሃድ ቀጥሎ 213 "ሠረተ አደሩ በነዚህና በሌሎችም ተቋማት ውስጥ ያለውን ቀጥተኛ ተገትኖና ተቆጣጣሪ ነት ቁጥጭ አድረጎ በማበቃመጥ በኢኮኖሚውና በአጠቃላይ በአዲስ ሥራናት ገንባታ ያለውን የገላ ሚና አረጋግጦ ዋለ ::

ከሐገ መንግሥት ለንግድ መሠረታዊ የሆኑት በነጆች አሃዶች ብቻ አይደሉም :: ለንደ ብጤራዊ ጭክራሲያዊ አብዮት ፕረገራምና የሰሠግ አብ መቋቋም ያሉት የዚያኑ ያህል መሠረታዊ የሆኑ መንግሥታዊ መመሪያዎች ናቸው :: በዚህ ለንግድ የላቀ ገምት የሚጠቀሙና በአብዮት ሂደት ውስጥ ከፋ ተና ሚና የተጣወተው በሚያዝያ 12/1968 በጊዜያዊ ወታደራዊ መንግሥት የወጣው "የሴት የጽያ ብጤራዊ ጭክራሲያዊ አብዮት ፕረገራም" ነው :: ፕረገራሙ ከፋ ተና ሥልጣን ኖሮት በአለፉት የተገላ ዓመታት በፖለቲካው፣ በሶሻሊና ኢኮኖሚው መብብ ከንቀኔ የተመራበትና ለቀጣጣው ያገኘበት፣ ከፋ ተና ሐገ መንግሥታዊ ሚና የተጣወተ በነድ ነው :: የተገሉን ወቅት በመለየት በአመዛኙ ቀደም ባረታለንት ሥራናት ወደ ሶሻሊዝም የመሸጋገሪያ ጊዜ መሆኑን በማሳሰብ የፕረገራሙ ዓላማ "አዲሲቷን ሕዝባዊት ሴት የጽያ መመሥረትና ወደ ሶሻሊዝም መሸጋገሪያ የሚሆነውን ጽኑ መሠረት መጣል" መሆኑን ያሳያል ::

በዚህም በመነሳት የአብዮትን ወገንና የአብዮትን ጠላት በገለጽ በማሰብ የሕግ መደባዊ ክስትን አብረረ ተገሎ ፅረ ፊውዳሊዝም፣ ፅረ ቢዝነሶችና ስራዊታዊ ስርዓቶችን ፅረ ኢምፔሪያሊዝም መሆኑን ያሳያል። በአቀድሞ የሚመራ ኢንፍሚ፣ በአቡነነትና በመፈቃቀድ መሪህ ላይ በተገባ የራሱ በራሱ ማስተዳደርና ሌሎች መሠረታዊ ጠገ መንግሥታዊ መሪሆኑ በግልጽ ራሱ በቀረዋል።

ጠገ መንግሥት ነበረ ከሆኑት የአብዮት አንቀሳቃሶች በመጨረሻ ምናልባት በፍተኛው በታ የሚደዘው መሪ የፖለቲካ ድረፅ ለማሰገን የተደረገው ተገባ ነው። በዚህ በኩል በብዙ ደረጃ መታለፉ ቢታወቅም ለያዝነው ጉዳይ የኢሠፖስቦ መቋቋምና አንቀሳቃሪውን ገፋት ወደ ፖሊቲካ ምሥረታው መጨረሻ ምዕራፍ መዳረሱን መጥቀስ ይበቃል። ኢሠፖስቦ የተቋቋመበት ለዋጅ ዓላማውን ቢገልጽ፡

1. “በጠዘባዊ ድረፅቶች በነበረበት ሥራ ማኅበራትና በአጠቃላይ በኢትዮጵያ ሰፊ ጠዘብ መካከል የሚጠራውን ሌኒንዝም ፋሽስትና አንቅስቃሴና አንቅስቃሴ ማድረግ፤

2. ፊውዳሊዝምን ኢምፔሪያሊዝምን በፊውዳሊዝምና በፔታሊዝምን በኢትዮጵያ ምድረ ሠርዓት ደምበሶ ለዲሞክራሲያዊ ጠዘባዊት ሕዝብ ፈሪያዊት ኢትዮጵያን መመሥረት፤ ነበረ ተከሱን ወደ በቫሊዝም በሉም በሙኒዝም ሥረዓት ማኅበር የመምራት ኃላፊነትና ታሪካዊ ተሰዕኮ የሚኖረው አንድ ብቸኛና ጠንካራ የሚጠራው ሌኒንዝም መሪሆኑ ላይ የመሠረተ የሠራተ አደሮች ፖሊቲካ በግዚያዊ ወታደራዊ መሪነትና ፅረ ፊውዳሊዝም፣ ፅረ ኢምፔሪያሊዝምና ፅረ ቢዝነሶችና ስራዊታዊ ስርዓቶችን በሆኑ የነበረ ተከሱ በፍሎች ተከባሪነት አጭመሠረተ ማድረግ።” ይላል።

የእነዚህ ሀረጎች ጠገ መንግሥታዊ ክስትና ፖሊቲካ በላይ በተጠቀሙት ዓላማዎች አንዳር ተጠናክሮ መቋቋሙና እነዚህንም ዓላማዎች ያለማወላወል ማራመዱ በኢትዮጵያ ወደፊት ለሚኖረው የጠገ መንግሥት ዐድገት ወሳኝ ነው።

በለብጠራዊ ሕዝባዊ ስርዓት ጠገ መንግሥቶች ቀደም ሲል ያየነውን በኢትዮጵያ በአለፉት የአብዮት ዓመታት በታየው ዐድገት ጋራ

በናገናዘበው የሐዘባዊት ጭብራሲያዊት ሪዝቢኦን ኢትዮጵያ ሐገ
 መንገድ ጠቀላላ ይዘት ሆነ ለንደሚሆን ለመገመት ለያስቸገረዎ ::
 ተሰቅ ጥያቄ፣ ለጠቃላይ ሃላጻቸውን በቀርብ የተገሰ ጥያቄዎቻችን
 ጋር በማዛመድ፣ ለጠቃላይ ወዘደራሂ መረሆናችን በኢትዮጵያና በወቅት
 ዓለምለቀፍ ሁኔታ ጋር በማገናዘብ፣ የቀርብ ተገቢሮችን በሚገባ ለማስ
 ናወገና ለዘላቂ ገባቸውን ሆኑ ገዳና የሚከፍት ሐገ መንገድ መቀየሩ
 ላይ ነው :: ያለፉት የለብዎት ሃመታት ልምዶች፣ ዘጠጠሩበት ጥናት
 ኢንቦቲቲዎት መቋቋም፣ የፖለቲካ መሪ ድረጅት ለውጥመሆንና መወናከረ
 ወዘተ... ለዚህ ተገቢ ከምንጊዜውም የበለጠ ብቁ ለየሆነን መሄዳ
 ቸንና ውጤታችን ለበተማማኝ መሆን ማረጋገጥ ናቸው ::

1. ሐገ መንግሥት

- 1.1 ሐገ መንግሥት ምንድነው ? ሐገ መንግሥቶች በምን ጭንቀት ለዩኑ ሊያስቀሩ ሊገደሉት በምሳሌ አበረዳ?
- 1.2 በሐገና በሐገ መንግሥት መካከል ያለውን ገንጽነት አብራራ? ይህም ከሥራዓት ማነባረጥ ጋር ለንጹህ ለንደ ሚያያዝ በላይ ገለጽ?

2. የቦታ ልማት ሐገ መንግሥት

- 2.1 የቦታ ልማት ሐገ መንግሥት የመደብ ይዘት ምን ለንደሆነና ለንጹህ ለንደሚገለጽበት ገለጽ :: በዚህም ለንጹህ ከብራሪ ይዘት ሐገ መንግሥት በምን ይለያል?
- 2.2 በ2:1 በተጠቀሰው ሌላ የቦታ ልማት ሐገ መንግሥት ገለጽ ባህሪያቸውን ዘርዘር
- 2.3 የቦታ ልማት ሐገ መንግሥት ሆና ሆና ተገቢ/መሰሪያ ታች/ ምንድናቸው?
- 2.4 የቦታ ልማት ሐገ መንግሥቶች መካከል የሚታዩ ልዩነቶች መነሻዎች /ምክንያቶች/ ምን ምን ናቸው? በምሳሌ አበረዳ ::

3. በቦታ ልማት ሐቀጣሚ የሚያመሩ ሐገ መንግሥት

- 3.1 በቦታ ልማት ሐቀጣሚ የሚያመሩ ሐገ መንግሥት መካከል የሚታዩ ልዩነቶች መነሻዎች /ምክንያቶች/ ምንድናቸው?
- 3.2 ያለፈው ዓመት በሐገ መንግሥቶችና ይዘት በቦታ ልማት ሐገ መንግሥቶች ጋር ለማስተካከል ዘርዘር ::

4. ጠገ ወንገሥት በኢትዮጵያ

4.1 ቀደም 1923 የኢትዮጵያ ጠገ ወንገሥት ዋና ዋና ባህሪያት ምንድን ነበር ?

4.2 የ1923 ጠገ ወንገሥት ለፊውዳላዊ ፍጹማዊነት መጠናከር መንገድ ጠርጋለ :: ለብራራ :: 1948 ተንሞ በዚህ ለንግረ ለብራራ ::

4.3 ለብዮተኛ አባዮት የወሰዳቸው ለረምጃዎች በጠገ ወንገሥት ጸንሰ ሃሳብ ለንግረ ለንግረ መታየት ለሰጧቸው ? በምሳሌ ለብራራ ::

የሚነበቡ ጽሁፋት

በጉዳዩ ላይ በዙጠነት ጽሁፋት አሉ። በአዘጋጅ ገንዘቢን ለማግኘት
በፍተኛ አስተዳደር ይኖራቸዋል ብለው የተገመተ ብቻ ዘርዘረዋል።

1. Asmelash Beyene (Compiled by) (1974): Studies in Ethiopia Government and Administration. HSIU. Addis Ababa. (The Contributions of Seyoum G/E "Structure of the Ethiopian Government" and Markakis and Asmelash" Representative Institutions in Ethiopia" are of particular interest.
2. V.Y. Chirkin and Y.A. Yudin (1978) The Socialist oriented State. Progress Publishers Moscow. Chapter II Constitution the Fundamental Law of Socialist Oriented State.
3. Jawitsch, L.S (1981) The General Theory of Law Progress publishers Moscow.
4. ሌሊን በብዙ ቦታዎች በሰጠው ጥናት በሰጠው ጥናት ጽሑፍ ላይ። የሚቀጥሉት በተለይ የሚጠቀሙ ናቸው። /በብዙም
በረዎች ስላሉ፡ ገጽ/
" Constitutional Illusions" 25: 196-120.
" The Constitutional Market-Place" 8:312
" Between the Battles" 9:461-62, etc.
5. A.K.H. Makhenko (1976) State Law of the Socialist Countries. Progress publishers, Moscow.
6. ባርን ማርክስ በሰጠው ጥናት ጥናት ገጽ የሆኑ ተገኝተዋል። በሰጠው ጥናት የፍጹም ተገኝተዋል ለሰጠው ጥናት ጥናት ብዙ አስተዳደር አለው። ሆኖም በተለይ የሚጠቀሙት
ወንጌል ያለባቸው ናቸው።
" Class Struggle in France" and Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte"
7. J. Paul and C. Clapham (1967) Ethiopian Constitutional Development a Source Book). Oxford University Press

ምንም እንኳን አቀራረቡ ተገብረው የምንጮቹ አመራረጥ ገለጽ የሆነ የብሔራዊውን አዘዓዊያ የሚያንፃባርቀው ቢሆን ጠቃሚ ምንጭ መጽሐፍ / ቦርቦ ቡቦ / ነው።

8. CR Strong (1966) Modern Political Constitution. English Language Book Society. London.

በለብሔራዊው የሕገመንግሥት ገጽ ሃሳብ ገለጽና ቀላል አቀራረብ። በሌላ ሐገ መንግሥት ዕድገት ጥሩ ዘረዘር አለው።

9. J.P. Triska (ed) (1968). Constitutions of the Communist party States. Hoover Institution.

የወዛሬ ሥልጣን በመሰረተኛው ጀምሮ በያንዳንዱ አገር የወጡትን ሐገ መንግሥቶች የያዘ ነው። በሌላም በአገሮች መካከልና በያንዳንዱ አገር በተለያየ ጊዜ ያሉትን ሐገ መንግሥት አገልግሎት ለማጥናት በጣም ጠቃሚ መጽሐፍ ነው።

10. ግህ ተሠላሳሪ ወልደመስቀል/1962/ ዘክረ ነገር በተለይ ምዕራፍ 19 "በሌላ ሐገ መንግሥት" 1923 ሐገ መንግሥትና ዘርዘሩን በየቦርድገድ ተከለሃዊያት ማበራሪያ ገንገሮችን ይዟል። / 756 - 831 /

11. ፋሲካ ናህም /1972/ የቦቫሊት ኢትዮጵያ የሥራ በንግድ በመሠረታዊ ሐገቶች አንደታየው።

የኢትዮጵያ ሐገ መጽሔት 11: 13 -17።

ሐገ መንግሥት ነፃ የሆኑ ደንቦች ወይም መመሪያዎች በጽሁፍ ውስጥ ተጠቀሰዋል። የኢትዮጵያ 1923 እና 1948 ሐገ መንግሥቶችና የኢትዮጵያ ሐገ መንግሥት / 1945/ በሌላ ሌላ በታዩት ይገኛሉ። በአገገላዊና በሌላም በገ ውስጥ ይገኛሉ።

附註：此項工程，係由本局委託設計，現正進行中。

Proudly
brought
to you

www.binyamhk.wordpress
com

